

Borgararættindi í USA:

Minnisdagur um Martin Luther King

Bronsustúttan av honum avdúkað á Capitol Hill

Húsin í Atlanta, har King føddist

Martin Luther King var ongantið á odda fyri nekrum heri, og hann hevði ongantið politiskt embæti. Men hann hevði heldur ikki brúk fyri verðsligum valdi — megi hansara var fyrst og fremst hansara óvikandi moralska dirvi og sosiala samkensla. Fyrirmyndin hjá honum var Mahatma Gandhi, ið eisini varð myrður av fanatiskum drápsmanni, og King sameindi kristnu idealismu við meginregluna hjá Gandhi um mótstöðu uttan yvirgang. King vakti samvitskuna hjá USA og øllum tí siðmentaða heiminum fyri teimum vónleysu livsumstøðunum hjá teimum svørtu í Amerika. Tað virkar næstan ótrúligt, at hann einans var 34 ára gamal, tá ið hann fekk Nobels friðarheidslønina, og 39 ár, tá hann varð myrður í 1968. Tann dagin gjørdi tann rasistiski parturin av amerikanska fólkinum hendan karismatiska leiðaran til ein pínsluvátt, ið heimurin ongantið fer at gloyma.

Tjóðarfridagur

Fyri tveimum vikum síðani byrjaði USA fyrstu ferð at halda føðingardagin hjá King hátíðarligan sum tjóðarfridag. Einans ein maður hevur fyrr fingið henda heiðurin, og tað er sjálvur faðirin til amerikansku tjóðina, George Washington. Føðingardagurin hjá einum øðrum stórum amerikanara, Abraham Lincoln, hevur ongantið verið gjørdur til tjóðarfridag vegna mótstöðu frá Suðurstatunum. Umleið 5 mill. starvsfólk hjá tí almenna og herinum hildu fri henda dag, 15. januar, og frá Alaska suður til Florida vóru hildnar minnisráðstevnur, gudstænastur, konsertir og myndarframsýningar til minnis um King. »Eg leggi merki til eina økta vitan um hann, ið ikki fanst fyrr,« segði einkjan eftir King, Coretta.

Við føðingardegnum hjá King minnst amerikanska tjóðin eitt tað mest dramatiska tíðarskeiðið í hennara lutfalsliga stuttu søgu. Hetta

hington í 1963 og røðuni, King helt frammanfyri Lincoln-minnisvarðan. Henda røðan er vorðin ein tann kendasta í amerikansku søguni: »I Have a Dream«, »Eg eigi mær dreym«.

Í Washington seinastu viku komu 1100 gestir inn í Kapitol fyri at fylgja við, tá ið bronsustytta av King varð avdúkað. Hetta er fyrstu ferð, ein svartur amerikanskur borgari er heiðraður á henda hátt í amerikanska høvuðsstaðnum.

»Ikki sakleysur droymari«

Í Atlanta, heimbynum hjá King, varð hildin stór hátíð, ið vardi í tiggju dagar. Ferðafólk tyrptust til Ebenezer baptista-kirkjuna, har King virkaði sum prestur saman við faðir sinum, og har er eisini gravhólv, ið goymir hansara jarðarligu leivdir. Ímillum teir, sum vitjaðu har, vóru Desmond Tutu, biskupur úr Suður-Afriku, Edward Kennedy og vara-forsetin, George Bush.

Ein av teimum, ið samarbeiðdu nógv við King, presturin og politikarin Jessie Jackson, helt eina røðu í Ebenezer baptistakirkjunum, har hann m.a. segði, at King ikki bert var ein sakleysur droymari. »Hann varð ikki myrður fyri at droyma, men fyri at virka og bjóða stjórni av«. Jackson ákærði Reagan forseta fyri ikki at hava stuðlað nekrum tiltaki hjá King, meðan hann livdi.

Kommunistur?

Sannleikin er tann, at Reagan var ímóti stórum parti av borgararættinda-lóggávuni frá sekstíárunum, og hann var eisini ímóti at gera 15. januar til ein minnisdag um King við tí grundgeving, at tað fór at kosta statinum ov nógv at geva starvsmonnum ein fridag afturat øllum hinum. Tá Jesse Helms, senatorur úr North Carolina, ákærði King fyri at hava verið »undir ávirkan frá amerikanska kommunistaflokkinum« og kravdi, at skjøl, ið varðveitt eru hjá FBI og ikki mugu opnast fyrr enn ár 2027, vóruð lögð fram, varð Reagan spurður, um hann var samdur í tí, at King hevði havt samhuga við kommunistum. Reagan svaraði: »Tað fáa vit at vita um 35 ár, ikki satt?« Tveir dagar seinni bað hann einkjuna, Corettu, um

Bronsustúttan av King

fyrigeving, og síðan samtykti hann uppskotið um minnisdagin fyri King. Uppskotið varð síðan samtykt við stórum meiriluta í umboðsmannatinginum og senatunum. Í seinastu viku bjóðaði Reagan Corettu King til Hvítu húsin. Har varð tað gjørt greitt, hvussu nógv King hevði latið úr hendi fyri tey svørtu í Ameriku. Littir studentar lesa nú á øllum teimum bestu lærðu háskúlum í landinum. Tað verður alsamt vanligari at siggja littar læknar og lögfrøðingar. Fimm av størstu stórbýunum í Amerika hava littar borgarstjórar, Los Angeles, Chicago, Philadelphia, Detroit og Atlanta.

Líkasæla og kensluloyssi

Men hóast hetta er sigurin ikki vunnin. Triðingurin av øllum svørtum í Amerika livir undir fátækramarkinum, og arbeiðsloysið hjá littum ungdómum er 41,6% í mun til 6,9% hjá amerikanarum sum heild. Hvít lesa og arbeiða saman við svørtum, men svørt bógva enn í serstøkum býarpartum og sleppa ikki uttan stórar trupulleikar at flyta til teir hvítu býarpartarnar. Nógvir amerikanar vísa eisini líkasælu ella beinleiðis kensluloyssi mótvegis borgararættindaspurninginum.

Martin Luther King var bert 57 ára gamalur í hesum ári, um hann hevði livað enn í lívsins blóma. Hann hevði fingið greiði á, at tað arbeiði, hann byrjaði í sekstíárunum var sera langt frá at vera fullfíggjað — at tað bert var byrjanin til uppfyllingina av tí stóra dreyminum, hann hevði: eitt samfelag, har hvít og svørt livdu í semju, bróðurhuga og alski hvørt til annað.

etj.

King og viðhaldsfólk hansara í Selma 1965